

Scientific originality. Definition of the "Social-Labour Relations" category has been further developed on the basis of their analysis from the position of pairs of categories that allows us to distinguish social-labour relations subjects' interests.

Practical value. Theoretical concepts providing the methodological basis for market type social-labour relations regulating have been developed.

Key words: social-labour relationships, character of social-labour relations, adequacy, addiction, alienation-appropriation, equality, ordination, freedom, humanization.

УДК 330.34

**Оксана Чернега,
д-р екон.наук, проф.**

Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: o.chernega@mail.ru

**Тетяна Кожухова,
канд. екон.наук, доц.**

Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: tkozuhova@rambler.ru

**СПІЛЬНІ ПРОГРАМИ ФАО ТА ЄС В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ: ІНСТРУМЕНТИ МОБІЛІЗАЦІЇ
РЕСУРСІВ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ**

**Oksana Chernega,
Dr. Sci. (Econ.),
Prof.**

Donetsk National University
of Economics and Trade named after
Mykhailo Tygan-Baranovsky
Kryvyi Rih, Ukraine
e-mail: o.chernega@mail.ru

**Tetiana Kozhukhova,
Cand. Sc. (Econ.),
Assoc. Prof.**

Kryvyi Rih Institute of Economics
SIHE «Kryvyi Rih National University»
Kryvyi Rih, Ukraine
e-mail: tkozuhova@rambler.ru

**FAO AND EU JOINT FOOD SECURITY PROGRAMS:
RESOURCE MOBILIZATION TOOLS AND EFFICIENCY**

Мета: мета статті полягає в дослідженні інструментів мобілізації фінансових ресурсів для здійснення спільних програм Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) та ЄС у сфері забезпечення продовольчої безпеки та оцінці їх ефективності.

Методи: в процесі дослідження використано загальнонаукові та специфічні методи пізнання: методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції (для вивчення політики ФАО щодо використання цілей організації, особливостей спільних програм ФАО та ЄС в сфері забезпечення продовольчої безпеки), методи економіко-статистичного та порівняльного аналізу (для оцінки ефективності фінансових інструментів спільних програм ФАО та ЄС), абстрактно-логічний метод (формулювання висновків).

Результати: за результатами проведеного дослідження визначено основні напрями та механізми співробітництва ФАО та ЄС у сфері забезпечення продовольчої безпеки. Проаналізовано фінансові інструменти спільних програм ФАО та ЄС та здійснено оцінку їх ефективності. Визначено напрями підвищення результативності міжнародного співробітництва у сфері збільшення рівня світової продовольчої безпеки та можливості України брати участь в міжнародних програмах.

Наукова новизна: встановлено закономірності та тенденції розвитку сумісної діяльності ФАО та ЄС у сфері забезпечення продовольчої безпеки, обгрунтовано пріоритетні напрями фінансування та підвищення ефективності інструментів мобілізації ресурсів міжнародних організацій в умовах глобальної нестабільності.

Практична значимість: практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання для розробки стратегічних заходів сумісної діяльності ФАО та ЄС, участі в ній України, визначенні пріоритетних напрямів фінансування з метою прискорення прогресу в сфері зміцнення продовольчої безпеки та забезпечення сталого розвитку світового співтовариства.

Ключові слова: спільні програми, продовольча безпека, партнерство, Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО), Європейський Союз, фінансування, фінансові інструменти, мобілізація ресурсів, ефективність.

Постановка проблеми. Одним із головних завдань і найважливіших передумов сталого розвитку, як визначено у підсумковому документі Конференції ООН Ріо+20 «Майбутнє, якого ми прагнемо», є позбавлення людства від злиденності та голоду [1]. Незважаючи на значні успіхи, досягнуті останнім часом окремими регіонами світу (зростання середнього класу, скорочення частки бідного населення), майже 800 млн людей страждають від хронічного недоїдання та не мають доступу до безпечних і поживних продуктів у достатній кількості [2]. Поширення голоду та недоїдання не тільки порушує основне право людини на харчування, але і стає причиною величезних економічних витрат держав. Згідно з розрахунками експертів, глобальні витрати, пов'язані з недоїданням, перевищують \$3,5 млрд. у рік, а співвідношення вигод та витрат, у разі вкладення коштів у рішення, що дозволяють скоротити недоїдання, досягає 13 до 1 [3]. Важливе значення в підвищенні ефективності боротьби з бідністю та

голодом має допомога на багатосторонній основі та скоординовані дії міжнародного суспільства. На думку Ю. Зайцева, «аргументами на користь допомоги, наданої через багатосторонні канали, є підвищення економії ресурсів, забезпечення політичної нейтральності та легітимності» [4]. Для прискорення прогресу в сфері ефективності зовнішньої допомоги, відповідно до Аккрської програми дій, важлива «зацікавлена участь у реалізації програм, створення більш ефективних і комплексних партнерств, які займаються питаннями розвитку, отримання результатів у сфері розвитку та звітність за результатами» [5]. Враховуючи те, що більшість незаможних людей проживають у сільській місцевості, в Аддіс-Абебській програмі дій третьої Міжнародної конференції з фінансування розвитку відзначена «необхідність стійкої роботи щодо поживлення сільськогосподарського сектора, заохочення розвитку сільських районів і забезпечення продовольчої безпеки, особливо в країнах, що розвиваються, на сталій основі, що принесе суттєву віддачу у вигляді прогресу в досягненні всіх цілей в сфері сталого розвитку» [6] та окреслена готовність усіх міжнародних організацій активізувати зусилля, спрямовані на зміцнення продовольчої безпеки та поліпшення харчування, посилення координації та співробітництва.

Головну роль у скороченні злиденності та голоду відіграє ООН та її установи, які мають конкретні мандати в цій сфері. Зокрема діяльність Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) націлена на підтримку та розвиток глобального та регіонального партнерства для створення сприятливих політичних та інституційних умов забезпечення продовольчої безпеки. Україна є членом ФАО з 2003 р., бере участь у різноманітних заходах організації. Головним результатом співпраці є розробка стратегій розвитку сільського, лісового господарства, формування новітніх підходів до продовольчого забезпечення населення, підвищення якості та безпеки продовольства. ФАО надає допомогу в доведенні української продукції до європейських стандартів, що створює передумови для розширення експорту. Необхідно констатувати, що наразі Україна виступає в якості реципієнта програм ФАО, але, враховуючи потенціал сільського господарства держави, укріплення відношень з Європейським Союзом (ЄС), вкрай необхідним є зміна статусу України, перехід до категорії постачальника ресурсів у програмах розвитку і навіть розгляд можливостей приєднання до категорії донорів.

Партнерство ФАО з ЄС, як найактивнішим учасником боротьби з голодом (у 2000–2013 рр. частка його допомоги в загальному обсязі фінансування цієї сфери у складі офіційної допомоги через багатосторонні канали становила 84 % (майже €4 млрд)) [7], має важливе значення у зміцненні світової продовольчої безпеки. В умовах загальної нестачі коштів, скорочення бюджетів країн-донорів, які постраждали від глобальної фінансової та економічної кризи, збільшення ризиків цих країн у фінансуванні програм, спрямованих на зміц-

нення продовольчої безпеки у найбільш вразливих регіонах, виникає особлива необхідність оцінки ефективності інструментів мобілізації ресурсів для більш узгодженого і цілеспрямованого усунення причин голоду, дефіциту продовольства та недоїдання, визначення результатів допомоги для розробки політичних, стратегічних та законодавчих заходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми продовольчої безпеки та ефективності використання двосторонніх та багатосторонніх механізмів у сприянні викоріненню голоду досліджувалися багатьма зарубіжними та вітчизняними вченими. Роль мереж продовольчої безпеки в харчуванні вразливих домогосподарств розглядали Л. Браун (L. Brown) [8], У. Джентіліні (U. Gentilini) [8]; проблеми відсутності продовольчої безпеки, вразливості та порушення людських прав досліджували Б. Гуха-Хаснобіс (B. Guha-Khasnobis) [9], С.С. Ачарія (S.S. Acharya) [9] і Б. Девіс (B. Davis) [9]; додаткові докази впливу сільськогосподарського зростання на скорочення бідності представлені Де Жанврі (De Janvry) [10] і Є. Садулет (E. Sadoulet) [10]; можливості для здійснення інвестицій у харчування малозабезпеченої Азії проаналізовано С. Хортоном (S. Horton) [11]; досвід обумовленої грошової допомоги в Латинській Америці та Карибському басейні вивчали С. Ханда (S. Handa) [12] і Б. Девіс (B. Davis) [12]; вплив необумовлених грошових трансфертів на харчування дітей у Південній Африці визначили Дж. М. Агуєро (J.M. Agüero) [13], М.Р. Картер (M.R. Carter) [13] та І. Вулард (I. Woolard) [13]. Аналіз багатосторонніх механізмів управління процесами сприяння міжнародному розвитку, дослідження основних стадій управління багатосторонніми програмами розвитку: планування та оцінку ефективності здійснено Ю. Зайцевим [4]. У працях українських вчених В. Настич [14], В. Онегіної [15], Г. Пчелянської [16] виокремлені сучасні загрози продовольчій безпеці України, сформувані завдання та напрями формування безпеки продовольства. Увагу діяльності організацій системи ООН у боротьбі з голодом приділили С. Ковальчук [17] та Л. Срібна [18].

Важливу роль у скороченні голоду та забезпеченні харчуванням грають партнерські відносини, тому додаткової уваги потребують питання оцінки ефективності інструментів мобілізації ресурсів для фінансування спільних програм у сфері продовольчої безпеки, які здійснюються міжнародними фінансовими установами, організаціями та іншими зацікавленими сторонами, зокрема ФАО та ЄС.

Метою статті є дослідження інструментів мобілізації фінансових ресурсів для здійснення спільних програм ФАО та ЄС у сфері забезпечення продовольчої безпеки та оцінка їх ефективності.

Виклад основного матеріалу. Індивідуальна та сумісна діяльність ФАО та ЄС має величезне значення для забезпечення сталого розвитку світового співтовариства. Для встановлення тенденцій, визначення динаміки процесів

фінансування міжнародних програм та їх результативності здійснено оцінку перманентної трансформації: 1) цілей організацій; 2) політики; 3) динаміки бюджету; 4) результативності; 5) фінансових інструментів ЄС, які використовуються для реалізації завдань ФАО; 6) обсягів фінансування програм.

1) Цілі ФАО. У першій декаді ХХІ ст. головною ціллю ФАО було «скорочення абсолютного числа голодуючих». За результатами роботи в 2010–2013 рр. ФАО внесла корективи до першої Глобальної цілі членів організації, змінивши формулювання на «викорінення голоду, вирішення проблеми відсутності продовольчої безпеки й недоїдання», скоротила стратегічні цілі з 11 до 5, які були розроблені з врахуванням останніх глобальних тенденцій та проблем у сфері розвитку (серед них сприяння боротьбі з голодом, відсутністю продовольчої безпеки й недоїданням; підвищення продуктивності й стійкості сільського, лісового та рибного господарства; скорочення масштабів бідності в сільських районах; забезпечення відкритості та ефективності агропродовольчих систем; підвищення стійкості джерел засобів до існування до стихійних лих [19]).

2) Політика ФАО. Для досягнення поставлених цілей ФАО розробляє та реалізує комплекс заходів, підкріплених відповідним законодавством, які мають на меті збільшення обсягів фінансування, посилення координації роботи, розвиток інклюзивної взаємодії різних секторів і зацікавлених сторін та вдосконалення процесу прийняття обґрунтованих рішень [19]. З 2014 р. політика ФАО базується на відокремленні двох складових: політичні зобов'язання країн-членів і перелік механізмів управління та координації діяльності. Подібна трансформація (порівняно з попереднім періодом) викликана необхідністю підвищення ефективності використання ресурсів в умовах їх постійної нестачі та появи нових осередків нестабільності (рис.1)

3) Динаміка бюджету. В таблиці 1 наведено інформацію щодо сукупного бюджету ФАО з 2010 по 2016 рр. Як свідчить статистика, майже не відбувається зростання обсягів фінансування за рахунок внесків країн-членів, незважаючи на їх одноставну підтримку закликів керівництва ООН щодо необхідності збільшення надходжень. У той же час активізація діяльності ФАО щодо залучення добровільних внесків привела до появи ресурсів, які майже на 100% витрачаються на підтримку населення в зонах стихійних лих та військових конфліктів (надзвичайна допомога).

Перевищення фактичних витрат над запланованими в аналізованому періоді пояснюються існуванням залишків попередніх періодів. Дуже складним для ФАО став 2014 р., коли зменшилися надходження від внесків країн-членів, що викликало необхідність внесення змін у політику та оцінку результатів діяльності. Обсяг фінансування на 2014-2015 рр. становить лише \$2,4 млрд, з них 41 % – припадає на частку нарахованих внесків країн-членів, розмір яких встановлюється на Конференції ФАО кожні два роки, а 59 % – має бути залученим за рахунок добровільної підтримки [21].

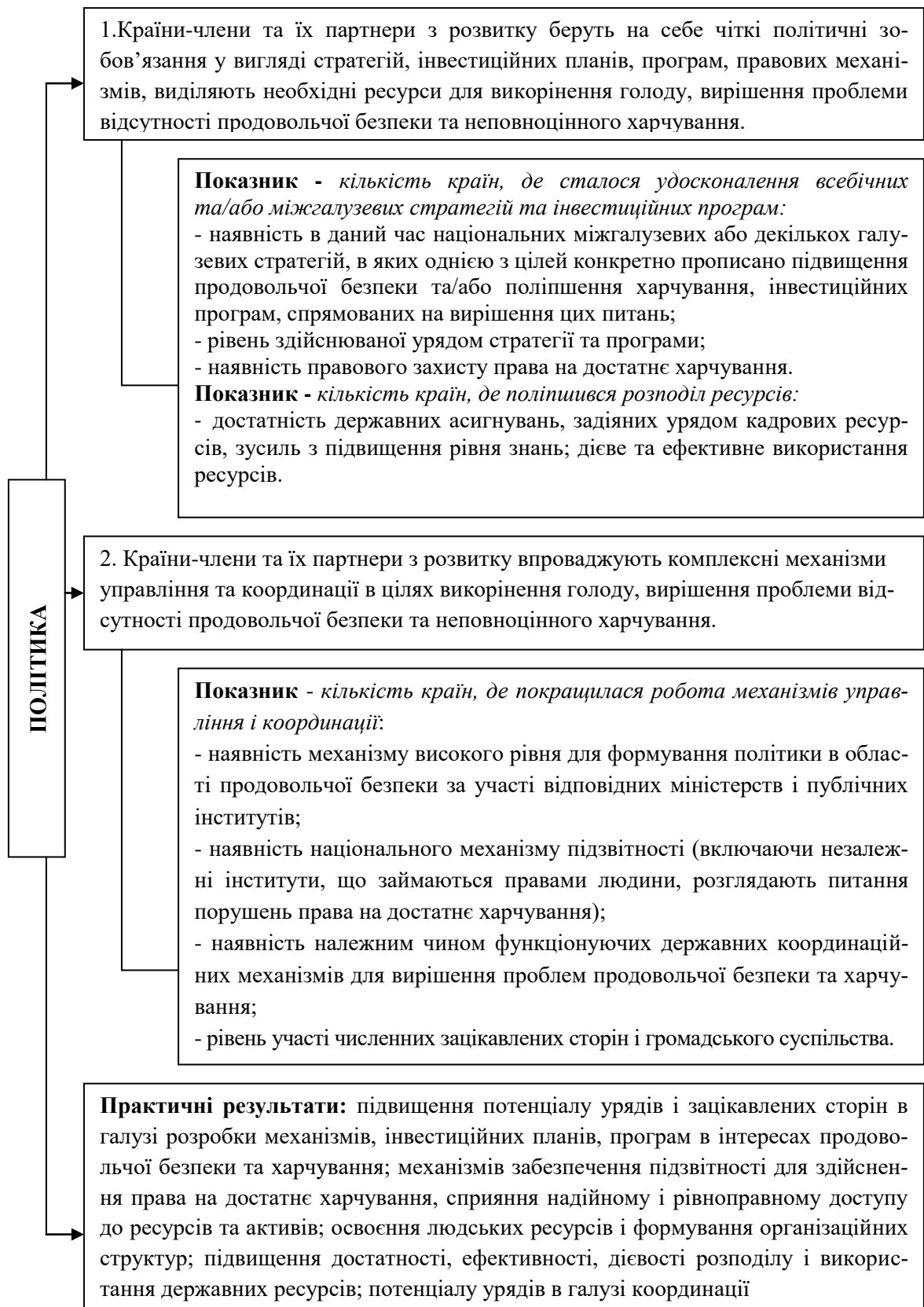

Рисунок 1 – Складові політики ФАО щодо використання цілей організації
Примітка: розроблено авторами на основі [20]

Таблиця 1 – Запланований бюджет та фактичні витрати ФАО

Рік	Запланований бюджет, \$ млн.			Фактичні витрати, \$ млрд
	Чисті асигнування (внески членів)	Позабюджетні ресурси (добров.внески)	Загальний бюджет	
2010-2011	1000,526	1245,856	2246,382	2,8
в т.ч. на ціль Н – зміцнення продовольчої безпеки та покращення харчування	58,454	89,887	148,340	–
2012-2013	1009,138	1392,898	2402,035	2,5
в т.ч. на ціль Н – зміцнення продовольчої безпеки та покращення харчування	87,181	116,047	203,228	–
2014-2015	1005,648	1400,000	2400,000	–
в т.ч. на ціль 1 – сприяння викоріненню голоду та вирішенню проблеми відсутності продовольчої безпеки та неповноцінного харчування	92,675	152,759	245,435	–
2016-2017	1011,748	1550,147	2561,895	–
в т.ч. на ціль 1 – сприяння викоріненню голоду та вирішенню проблеми відсутності продовольчої безпеки та неповноцінного харчування	82,207	211,813	294,020	–

Джерело [20]

4) Результативність. Організація приділяє суттєву увагу оцінці ефективності роботи шляхом порівняння досягнень з поставленими цілями. Кожна із заявлених цілей передбачає більш конкретні кінцеві та проміжні результати, ступінь реалізації яких оцінюється за допомогою відповідних індикаторів і показників. Спрогнозована ситуація щодо зниження рівня фінансування програм ФАО в 2014 р. привела до удосконалення механізмів оцінки результатів діяльності. ФАО запровадила матрицю результатів, в якій відображено плани роботи на глобальному, регіональному, міжнародному рівнях і моніторинг результатів, встановлені індикатори для оцінки досягнень організації у сфері нормотворчої діяльності та загального керівництва та виробництва глобальних суспільних благ на основі міждисциплінарного та міжгалузевого підходу.

5) Компаративний аналіз фінансових інструментів ЄС, які використовуються для реалізації завдань ФАО. Протягом 2007-2014 рр. у рамках загального бюджету ЄС використовувались такі фінансові інструменти: Інструмент розвитку співробітництва (IPC), Європейський інструмент сусідства та партнерства (ЄІСП) (з 2014 р. – Європейський інструмент сусідства), Інструмент гума-

нітарної допомоги (ІГД), Інструмент сприяння вступу до ЄС (ІСВ), Рамкові програми. Усі програми мають різні цілі та призначені для різних реципієнтів. Найменші обсяги фінансування виділяються для надання гуманітарної допомоги, найбільші пов'язані з реалізацією проектів, які мають створити підґрунтя для успішного розвитку сільського господарства в країнах-реципієнтах.

Обсяги програм суттєво змінюються щорічно, що пов'язано з оцінкою результатів виконання обсягів попереднього фінансування та оцінкою можливостей реципієнтів програм ефективно використати ресурси. Так, наприклад, нестабільна ситуація в країнах Середземномор'я в 2012-2014 рр. призвела до зменшення обсягів фінансування, націлених на розвиток водопостачання в сільських регіонах. Крім того, ЄС дуже прискіпливо відноситься до проявів корупції при реалізації програм і миттєво зупиняє фінансування у випадку фіксації цього явища. Необхідно визначити, що найбільш стабільно реалізуються дослідницькі проекти в межах Рамкових програм. Прогнозується, що така тенденція має зберегтися в наступному при реалізації стратегії «Горизонт-2020».

б) Динаміка фінансування програм (табл.2).

Таблиця 2 – Фінансування ЄС спільних із ФАО програм у сфері продовольчої безпеки в розрізі фінансових інструментів, € млн

Рік	Інструмент розвитку співробітництва	Європейський інструмент сусідства та партнерства	Дослідження: рамкові програми	Інструмент гуманітарної допомоги	Інструмент сприяння вступу до ЄС
2007	6,3	-	0,002	4,8	-
2008	13,9	-	0,01	-	-
2009	1,9	1,0	5,8	-	-
2010	1,9	1,0	12,5	-	-
2011	8,1	1,5	7,9	-	-
2012	4,3	0,3	28,5	-	-
2013	14,0	0,6	17,0	-	-
2014	3,1	-	Н.Д.	-	8,0
Разом	53,5	4,4	71,7	4,8	8,0

Примітка: розраховано авторами на основі [22]

Інструмент розвитку співробітництва (ІРС).

Програма продовольчої безпеки є однією з основних тематичних програм ІРС, що охоплює співпрацю з країнами-партнерами в Латинській Америці, Азії, Центральній Азії, Близькому Сході та Південній Африці. Фінансування програм здійснювалося майже в стабільних розмірах з тенденцією до щорічного збільшення до глобальної фінансової кризи 2008-2009 рр. (2007 р. – Уганда, М'янма – €6,3 млн, 2008 р. – Ангола, Китай, Еритрея, Таджикистан, Бурунді – €10,9 млн, 2009 р. –Таджикистан – €1,9 млн, 2010 р.– Монголія – €1,9 млн). З 2011 р. почалося відновлення докризових обсягів, що пов'язано зі стабіліза-

цією ситуації в економіці ЄС і появою можливостей повернутися до раніше існуючих розмірів допомоги (2011 р. – Сомалі, Індія – €8,1 млн, 2013 р. Ємен та інші країни – €14,0 млн) [22].

Європейський інструмент сусідства та партнерства (ЄІСП).

ЄІСП охоплює співпрацю з Південно-Середземноморськими країнами (Алжир, Єгипет, Ліван, Лівія, Йорданія, Ізраїль, Марокко, Сирія, Туніс, окупована Палестинська територія) та східними сусідськими країнами (Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Молдова, Україна). Цей інструмент передбачає фінансування заходів, які мають спільне значення для усіх країн (допомога в оцінці розвитку сільського господарства, нарощування потенціалу статистики, управління попитом на воду, підвищення продовольчої безпеки тощо). Щорічні обсяги фінансування не перевищують €2,0 млн, але мають суттєве значення для накопичення потенціалу сільського господарства у регіонах партнерства.

Рамкові програми.

Як вже зазначалося, програми наукової підтримки сільського господарства є найбільш стабільними та результативними. Сьома Рамкова програма ЄС з розвитку наукових досліджень і технологій здійснювалася протягом 2007–2013 рр. (з 2014 р. розпочата нова Рамкова програма «Горизонт-2020»), але реалізація проектів, що фінансуються за цією програмою, розрахована на багато років уперед. Проекти, що здійснювалися за бюджетною лінією «Співробітництво – продукти харчування, сільське господарство, рибальство та біотехнології», включали програми щодо поліпшення продуктивності ферм; цільові дослідження з захворювань тварин; використання продуктів для соціальних інновацій шляхом оптимізації стратегії попередження відходів; об'єднання біорізноманіття сільськогосподарських угідь та екосистемних послуг тощо.

Проекти, на які виділені гранти за 7-ю Рамковою програмою у 2013 р., розраховані на декілька років (до 2016 р.) та спрямовані на зміцнення національних систем досліджень і поширення знань, створення і впровадження інновацій у галузі сільськогосподарського розвитку, біотехнології та безпеки. Одним із найбільших поточних проектів в сумі майже €9 млн, є проект FoodIntegrity (термін реалізації – 2018 р.), що охоплює питання забезпечення продовольчої цілісності (первинне виробництво, зберігання, переробку, пакування, збут, роздрібну торгівлю та споживання).

Інструмент гуманітарної допомоги (ІГД).

Протягом 2007 р. в рамках ІГД ЄС спільно з ФАО здійснено фінансування програм у сфері продовольчої безпеки на суму €4,8 млн у Судані, Північній Уганді, Зімбабве, долині річки Йордан на Близькому Сході, Сербії.

Отже, дослідження спільних програм ФАО та ЄС у сфері забезпечення продовольчої безпеки протягом 2007–2014 рр. дає змогу зробити такі висновки: значні обсяги фінансових ресурсів ЄС для реалізації проектів ФАО спрямовані

на розвиток сільських районів в рамках різноманітних фінансових інструментів, найбільшу частку займає технічна допомога (фінансування за 7-ю Рамковою програмою з розвитку наукових досліджень і технологій – 50,4 % від загального обсягу, фінансування проектів у рамках ІРС – 38 %). Частка надзвичайної допомоги, надана в рамках ІГД та ІСВ, становила 9 %. Забезпечуючи комплексний підхід до розвитку сільських районів через здійснення заходів, спрямованих на активізацію і диверсифікацію сільської економіки в цілому, ФАО та ЄС охоплюють такі ключові сфери підтримки: зміцнення сільських інститутів і організацій виробників та розширення прав і можливостей населення; підвищення продуктивності дрібних господарств та поліпшення їх доступу до ринків; забезпечення рівного доступу до виробничих ресурсів і стале управління ними; удосконалення сільської інфраструктури та послуг; розвиток можливостей працевлаштування у сільському господарстві та інших секторах; зміцнення соціального захисту сільського населення [20].

Найбільші обсяги фінансування отримали такі регіони, як Східна та Південна Африка – 36 % від загального обсягу фінансування в рамках ІРС, ІГД та ЄФР, при цьому головними реципієнтами стали Зімбабве (41%) – €7,5 млн, Уганда (25 %) – €4,6 млн, Ангола (19 %) – €3,5 млн; Близький Схід та Північна Африка – 30,4 % (Ємен, Сомалі); Азія та Тихоокеанський регіон; Західна та Центральна Африка – 12 % (Нігер, Конго) відповідно.

Найбільші обсяги фінансування зафіксовані в 2012–2013 рр. (понад €64 млн). Наразі реалізується понад 120 поточних проектів ЄС-ФАО (кінцева дата деяких з них – 2019 р.), загальний бюджет яких становить більше \$506 млн [25]. Після Міжнародної конференції з фінансування розвитку в Аддіс-Абебі в липні 2015 р. ЄС і ФАО визначили нові взаємопов'язані п'ятирічні програми для підвищення продовольчої безпеки та сталого сільського господарства, на які ЄС буде внесено €50 млн, а ФАО – €23,5 млн: програма продовольчої безпеки для зміцнення потенціалу урядів і регіональних адміністрацій бідних країн світу з підвищення продовольчої безпеки, харчування та сталої сільськогосподарської політики, кращої їх реалізації; програма забезпечення своєчасною та науково обґрунтованою інформацією для прийняття рішень у сфері продовольчої безпеки, що сприятиме підвищенню стійкості до продовольчих криз [23].

Завдяки проведеним реформам ФАО підвищила результативність своєї діяльності: якщо коефіцієнт виконання стратегічної цілі щодо зміцнення продовольчої безпеки та покращення харчування за програмою 2012-2013 рр. становив 94 % (досягнуто 15 з 16 цільових показників) [19], то протягом 2014 р. організація не тільки досягла бажаних практичних результатів, але й перевищила їх. За даними зведеної доповіді ФАО в 2014 р. прогрес у досягненні результатів у сприянні боротьбі з голодом, відсутністю продовольчої безпеки й недоїданням становив: у підвищенні потенціалу урядів і зацікавлених сторін

в галузі розробки механізмів, інвестиційних планів, програм в інтересах продовольчої безпеки та харчування – 123 %, у сфері міжгалузевої координації – 63 %, у відстеженні тенденцій та аналізу внесків галузей – 219 %; механізмів забезпечення підзвітності для здійснення права на достатнє харчування, сприяння надійному та рівноправному доступу до ресурсів – 467 %; освоєнні людських ресурсів і формуванні організаційних структур – 147 %; підвищенні достатності та ефективності розподілу і використання державних ресурсів – 257 % [24]. Враховуючи рівень виконання цільових показників, необхідно зробити висновок, що партнерство ФАО та ЄС є ефективним механізмом мобілізації фінансових ресурсів, експертного досвіду, технологій, знань та відіграє важливу роль у фінансуванні програм, направлених на забезпечення продовольчої безпеки.

Висновки. Таким чином, спільні програми ФАО та ЄС дозволяють об'єднати зусилля в цілях швидкого та цілеспрямованого подолання голоду, забезпечення продовольчої безпеки та вирішення проблеми неповноцінного харчування, створюють можливість розподілу ризиків між учасниками та підвищення ефективності допомоги через використання переваг організацій, що мають досвід роботи у цій сфері. Для прискорення прогресу у сфері забезпечення продовольчої безпеки необхідно підвищувати ефективність інструментів мобілізації ресурсів шляхом:

- збільшення фінансування ЄС наукових досліджень та інновацій з метою забезпечення сталого зростання продуктивності сільського господарства;
- коригування географічного розподілу обсягів фінансування. Беручи до уваги те, що переважна більшість людей, які живуть менш ніж на \$1,25 в день, проживають у двох регіонах – Південній Азії та Африці на південь від Сахари (на їх частку припадає близько 80 % усього злиденного населення світу) [2], а робота ФАО та ЄС ведеться в умовах суттєвого обмеження ресурсів, необхідним є коригування розподілу та збільшення фінансування на користь цих регіонів.

Використання ФАО та ЄС програмно-орієнтованого підходу в процесах сприяння зміцнення продовольчої безпеки на основі узгодженості з національними стратегіями, реалізації принципу передбачуваності допомоги, посилення координації дозволить досягти стійких результатів у довгостроковій перспективі.

Список літератури / References

1. The future we want: Resolution adopted by the General Assembly on 27 July 2012 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [https:// http://www.un.org/](https://http://www.un.org/) The future we want: Resolution adopted by the General Assembly on 27 July 2012. Available at: <http://www.un.org/> [accessed 23.12.2015].
2. The Millennium Development Goals Report 2015 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.un.org/> The Millennium Development Goals Report 2015. Available at: <http://www.un.org/> [accessed 23.12.2015].

3. FAO: regional initiatives [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fao.org
FAO: regional initiatives. Available at: <http://www.fao.org> [accessed 23.12.2015].
4. Зайцев Ю. К. Многосторонние механизмы управления процессами содействия международному развитию / Ю.К.Зайцев. – Вестник МГИМО Университета. – М., 2011.– № 5. – Т. 5. – С. 67–76.
- Zaytsev, Yu. K. (2011). ‘Mnogostoronniye mehanizmy upravleniya protsesami sodeystviya mezhdunarodnomu razvitiyu’, *Vestnik MGIMO*, Moscow, no. 5, vol. 5, pp. 67–76.
5. Accra Agenda for Action 4 September 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dev-practitioners.eu/>
Accra Agenda for Action 4 September 2008. Available at: <http://www.dev-practitioners.eu/> [accessed 23.12.2015].
6. Addis Ababa Action Agenda (2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.un.org
Addis Ababa Action Agenda (2015) Available at: <http://www.un.org> [accessed 23.12.2015].
7. OECD.Stat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: stats.oecd.org
OECD.Stat. Available at: <http://stats.oecd.org> [accessed 23.12.2015].
8. Brown, L., Gentilini, U. (2007). On the edge: the role of food-based safety nets in helping vulnerable household manage food insecurity/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.researchgate.net
Brown, L., Gentilini, U. (2007). On the edge: the role of food-based safety nets in helping vulnerable household manage food insecurity. Available at: <http://www.researchgate.net> [accessed 23.12.2015].
9. Guha-Khasnobis B., Acharya S.S., Davis B. (2007). Food insecurity, vulnerability and human rights failure, Basingstoke, UK, Palgrave Macmillan and United Nations University-WIDER. – 400 p.
- Guha-Khasnobis, B., Acharya, S.S., Davis B. (2007). Food insecurity, vulnerability and human rights failure, Basingstoke, UK, Palgrave Macmillan and United Nations University-WIDER. – 400 p.
10. De Janvry, A, Sadoulet, E. (2010). Agricultural growth and poverty reduction: additional evidence, *The World Bank Research Observer*, no. 25 (1), pp. 1–20.
De Janvry, A., Sadoulet, E. (2010). ‘Agricultural growth and poverty reduction: additional evidence’, *The World Bank Research Observer*, no. 25 (1), pp. 1–20.
11. Horton, S. (1999). Opportunities for investments in nutrition in low-income Asia, *Asian Development Review*, 17 (1, 2), pp. 246–273.
Horton, S. (1999). ‘Opportunities for investments in nutrition in low-income Asia’, *Asian Development Review*, 17 (1, 2), pp. 246–273.
12. Handa, S., Davis, B. (2006). The experience of conditional cash transfers in Latin America and the Caribbean, *World Bank Development Policy Review*, 24(5), pp. 513–536.

- Handa, S., Davis, B. (2006). 'The experience of conditional cash transfers in Latin America and the Caribbean', *World Bank Development Policy Review*, 24(5), pp. 513–536.
13. Agüero, J. M. , Carter, M. R., Woolard, I. (2007). The impact of unconditional cash transfers on nutrition: the South African child support grant / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.cgdev.org
- Agüero, J. M. , Carter, M. R., Woolard, I. (2007). The impact of unconditional cash transfers on nutrition: the South African child support grant. Available at: <http://www.cgdev.org> [accessed 23.12.2015].
14. Настич В. Г. Продовольча безпека як складова національної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.old.bumib.edu.ua
- Nastych, V.G. Prodovolcha bezpeka yak skladova natsional'noi bezpeky Ukrainy. Available at: <http://www.old.bumib.edu.ua> [accessed 23.12.2015].
15. Онегіна В.М. Сучасні загрози продовольчій безпеці в Україні та державне регулювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.khntusg.com.ua
- Onehina, V.M. Suchasni zahrozy prodovolchiy bezpetsi v Ukraini ta derzhavne rehuliuвання. Available at: <http://www.khntusg.com.ua> [accessed 23.12.2015].
16. Пчелянська Г.О. Безпека та якість продовольчих товарів: міжнародний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.econjournal.vsau.org
- Pchelianska, G.O. Bezpeka ta yakist prodovolchikh tovariv: mizhnarodnyi aspekt. Available at: <http://www.econjournal.vsau.org> [accessed 23.12.2015].
17. Ковальчук С. Діяльність та успіхи ООН у боротьбі з проблемою голоду / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.library.univ.kiev.ua
- Kovalchuk, S. Diyalnist ta uspikhy OON u borotbi z problemoyu holodu. Available at: <http://www.library.univ.kiev.ua> [accessed 23.12.2015].
18. Срібна Л. Діяльність організацій системи ООН у боротьбі з голодом у XXI ст. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.library.univ.kiev.ua
- Sribna, L. Diyalnist organizatsiy systemy OON u borotbi z holodom u XXI st. Available at: <http://www.library.univ.kiev.ua> [accessed 23.12.2015].
19. On Track: Achieving results and exceeding expectations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fao.org
- On Track: Achieving results and exceeding expectations. Available at: <http://www.fao.org> [accessed 23.12.2015]
20. The Director-General's Medium Term Plan 2010-2013, 2014-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fao.org
- The Director-General's Medium Term Plan 2010-2013, 2014-17. Available at: <http://www.fao.org> [accessed 23.12.2015].
21. FAO: strategic planning [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fao.org
- FAO: strategic planning. Available at: <http://www.fao.org> [accessed 23.12.2015].
22. Financial Transparency System [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ec.europa.eu

- Financial Transparency System. Available at: <http://ec.europa.eu> [accessed 23.12.2015].
23. European Union and FAO launch new programmes to boost food and nutrition security, sustainable agriculture and resilience [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ec.europa.eu
- European Union and FAO launch new programmes to boost food and nutrition security, sustainable agriculture and resilience. Available at: <http://ec.europa.eu> [accessed 23.12.2015].
24. Mid-Term Review Synthesis Report - 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fao.org
- Mid-Term Review Synthesis Report – 2014. Available at: <http://www.fao.org> [accessed 23.12.2015].
25. EU-FAO partnership ongoing projects [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fao.org
- EU-FAO partnership ongoing projects. Available at: <http://www.fao.org> [accessed 23.12.2015].

Дата надходження рукопису 27.11.2015 р.

Цель: *цель статьи заключается в исследовании инструментов мобилизации финансовых ресурсов для осуществления совместных программ Продовольственной и сельскохозяйственной организации ООН (ФАО) и ЕС в сфере обеспечения продовольственной безопасности и оценке их эффективности.*

Методы: *в процессе исследования использованы общенаучные и специфические методы познания: методы анализа, синтеза, индукции, дедукции (для изучения политики ФАО в отношении использования целей организации, особенностей совместных программ ФАО и ЕС в сфере обеспечения продовольственной безопасности), методы экономико-статистического и сравнительного анализа (для оценки эффективности финансовых инструментов совместных программ ФАО и ЕС), абстрактно-логический метод (формулировка выводов).*

Результаты: *по результатам проведенного исследования определены основные направления и механизмы сотрудничества ФАО и ЕС в сфере обеспечения продовольственной безопасности. Проанализированы финансовые инструменты совместных программ ФАО и ЕС и осуществлена оценка их эффективности. Определены направления повышения результативности международного сотрудничества в сфере увеличения уровня мировой продовольственной безопасности и возможности Украины участвовать в международных программах.*

Научная новизна: *установлены закономерности и тенденции развития совместной деятельности ФАО и ЕС в сфере обеспечения продовольственной безопасности, обоснованы приоритетные направления финансирования и повышение эффективности инструментов мобилизации ресурсов международных организаций в условиях глобальной нестабильности.*

Практическая значимость: практическое значение полученных результатов заключается в возможности их использования для разработки стратегических мероприятий совместной деятельности ФАО и ЕС, участия в ней Украины, определении приоритетных направлений финансирования с целью ускорения прогресса в сфере укрепления продовольственной безопасности и обеспечения устойчивого развития мирового сообщества.

Ключевые слова: совместные программы, продовольственная безопасность, партнерство, Продовольственная и сельскохозяйственная организация ООН (ФАО), Европейский Союз, финансирование, финансовые инструменты, мобилизация ресурсов, эффективность.

Objective: The purpose of the paper is to study tools of mobilizing financial resources for the implementation of joint programs of the UN Food and Agriculture Organization (FAO) and the EU on food security and evaluation of their effectiveness.

Methods: during the research the following general scientific and specific research methods were used: methods of analysis, synthesis, induction, deduction (for the study of FAO politics on the use of the organization's goals, characteristics of joint programs of FAO and the EU in the field of food security), methods of economic and statistical analysis and comparative analysis (to assess the effectiveness of financial instruments of joint programs of FAO and the EU), abstract-logical method (to draw conclusions).

Scientific results: as the result the main directions and mechanisms of cooperation of FAO and the EU on food security were determined. The financial instruments of joint programs of FAO and the EU were determined and their effectiveness was estimated. The ways of increasing the effectiveness of international cooperation on increasing the level of global food security and the Ukraine's capacity to participate in international programs were determined.

Scientific originality: patterns and trends of joint FAO-EU activities on food security were established, priority areas international organizations resource mobilization tools efficiency funding and improving in terms of the global instability were justified.

Practical value: practical significance of the results is the possibility of using them to develop strategic joint activities of FAO and EU, possibility of Ukraine participation in such activities, identifying funding priorities to accelerate progress in strengthening food security and sustainable development of the world community.

Key words: joint programs, food security, partnership, Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), European Union, financing, financial instruments, resource mobilization, efficiency.